

Informaatiotutkimuksen päivät 2014
6. - 7. marraskuuta, Oulun yliopisto, Oulu

ABSTRAKTI

Johanna Lahtinen

Informaatiolukutaidot koulutuksen ja työelämän kontekstissa

Yhteystiedot: Johanna Lahtinen, Tampereen yliopisto, johanna.k.lahtinen[at]uta.fi.

Korkeakoulujen informaatiolukutaitoon (IL) liittyviä tutkimuksia on runsaasti, mutta vähemmän siitä, minkälaisia valmiuksia koulutuksen tulisi antaa työelämää varten (Bruce & Hughes 2010; Lloyd 2012). Käsittelen tutkimuksessani IL-käsityksiä koulutuksen ja työelämän viitekehyksessä.

Koulutuksen kontekstissa oppiminen nähdään usein tavoitteena ja päämääränä, kun taas työelämässä oppiminen nähdään välineenä työkäytäntöjen kehittämisessä (Johansson 2009; Lundh, Limberg & Lloyd 2013). Työelämässä käytäntöjä omaksutaan ja kehitetään yhdessä, sosiaalistumalla ja asiantuntijuutta jakamalla. Tällöin myös tiedolla nähdään olevan yhteisöllisiä ominaisuuksia. (Lloyd 2011) Sen sijaan koulutuksen tehtävänä nähdään usein vallitsevien käsitysten toisintaminen (Räsänen 2008), jolloin tieto mielletään yksilöihin liittyväksi.

Koulutuksessa perehdytään teoreettiseen tietoon ja hyödynnetään mm. tutkimukselliseen näyttöön perustuvia tutkimuksia ja tietoa. Työelämässä teoreettinen tieto muodostaa vain osan tietämyksen rakentumisessa käytäntöjen, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja tilanneymmärryksen ohella (Lloyd 2012). Työelämän lukutaidoissa tärkeää on kontekstin ja tilanteen lukeminen kokemusta hyödyntämällä.

Lundh, Limberg ja Lloyd (2013) nimittävät standardeihin perustuvaa informaatiolukutaidon tutkimustraditiota arvioivaksi (evaluative) ja tilanteita ja konteksteja huomioivaa tutkivaksi (explorative) lähestymistavaksi.

Arvioivissa tutkimuksissa pyritään soveltamaan yleisiä, tutkimusasetelman ulkopuolisia määritteitä kuten informaatiolukutaidon standardeja. Tällöin tutkimusten kohteena ovat perimmältään yksilöt ja heidän taitojensa kehittyminen. Tutkimuksissa havaitaan yleensä poikkeama standardista, ja tavoitteena on kehittää IL-ohjausta poikkeamien minimoimiseksi. (Lundh, Limberg & Lloyd 2013)

Tutkivassa lähestymistavassa kohteena ovat sosiaaliset käytännöt, eivätkä tutkimusasetelman ulkopuoliset standardit (Lundh, Limberg & Lloyd 2013). Tällöin informaatiolukutaito on työkäytäntöihin nivoutuvaa tilanteista ja kontekstuaalista tietämystä ja osaamista.

Opiskelijat tarvitsevat ja kehittävät opiskelunsa aikana koulutuksen kontekstiin soveltuvaa informaatiolukutaitoa. Valmistuttuaan heiltä kuitenkin edellytetään työelämän IL:a. Miten opintojen aikana voidaan tukea näiden molempien lukutaitojen kehittymistä?

Tutkimassani terveysalan eNNI-hankkeessa (*Valtakunnallinen hanke lakisääteisen sähköisen potilaskirjaamisen opetuksen kehittämiseksi 2009-2010*) työskenteli työelämän ammattilaisia, opettajia, opiskelijoita ja tietoasiantuntijoita. Haastattelin 13 hankkeeseen osallistunutta tietoasiantuntijaa ja analysoin heidän kokemuksiaan hanketyöskentelystä.

Hankkeen tavoitteena oli muodostaa koulutuksen, työelämän ja kirjaston välille uudenlaista yhteistyötä hoitoalan teoreettista asiantuntemusta, IL-osaamista ja käytännön kokemusta jakamalla. Hankkeessa kehitettiin työkäytäntöjä ja osaamista yhteistyössä asiantuntijuutta jakamalla. Hankkeeseen osallistui 19 ammattikorkeakoulua ja 38 terveydenhuollon organisaatiota. Hankkeessa oli mukana eri tyyppisiä hoitoalan työpaikkoja, mm. sairaalan osastoja, poliklinikoita, terveyskeskuksia, päivystyksikköjä, kotihoidon ja fysioterapian yksikköjä. (Ora-Hyytiäinen 2010).

Yhteisopettajuus nähtiin hankkeessa asiantuntijuuden jakamisen yhtenä muotona. Yhteisopettajuus on kahden tai useamman ohjaajan yhteistä ideointia, suunnittelua, yhdessä ohjaamista, jakamista, kokemista, ymmärtämistä ja oppimista (Montiel-Overall 2005; Pritchard 2010).

Tietoasiantuntijat kokivat yhteisopettajuuden merkittävänä mahdollisuutena kehittää yhteistyötä koulutuksen ja työelämän kanssa. Yhteisopettajuutta voidaan pitää työelämän käytäntöä lähellä olevana toimintamallina, jossa useat asiantuntijat osallistuvat toimintaan. Hankkeessa mahdollistui sekä koulutuksen tukema yksilöllinen kehittyminen että työelämän käytäntöjen kehittäminen yhteisöllisesti. Yhteisopettajuuden toimintatavan ja kulttuurin kehittäminen on tärkeää pyrkimyksissä lähentää koulutuksen ja työelämän informaatiolukutaidon ohjausta, koska se tuo työelämässä vallitsevan jaetun asiantuntijakulttuurin ja koulutuksen oppimista korostavan kulttuurin läheisesti yhteen. Tällöin yksilölähtöisestä koulutuksesta siirrytään jaetun asiantuntijuuden kehittämiseen, joka rikastaa ja mahdollistaa laaja-alaisen oppimiskokemuksen ja käytäntöjen kehittämisen

Yhteisopettajuus oli hankkeessa vasta aluillaan, eikä toteutunut kaikilta osin. Hankkeen osallistujilla oli ristiriitaisia IL-tulkintoja mm. siinä, painotettiin tiedonhakua, tiedonhankinnan ohjausta tai tiedon tuottamista. Tutkimuksen johtopäätöksenä oli, että onnistuakseen yhteisopettajuus edellyttää pitkäjänteistä toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteistä näkemystä IL:stä. Korkeakoulujen tarpeisiin perustuvat IL-standardit eivät sellaisinaan soveltuneet työelämän tilanteisiin.

Lähteet

Bruce, C. & Hughes H. 2010. Informed learning: A pedagogical construct attending simultaneously to information use and learning. *Library & Information Science Research*, 32(4), A2–A8.

Johansson, V. 2009. Berättelser i gränssnittet: Kritiska kompetenser och interaktiva informationsresurser. In: J. Hedman and A. Lundh (Eds.), *Informationskompetenser: Om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*. Stockholm: Carlssons. pp. 235-267.

- Lloyd, A. 2011. Trapped between a rock and a hard place: What counts as information literacy in the workplace and how is it conceptualized? *Library Trends*, 60(2), 277-296.
- Lloyd, A. 2012. Information literacy as a socially enacted practice: Sensitising themes for an emerging perspective of people-in-practice. *Journal of Documentation*, 68(6), 772-783.
- Lundh, A., Limberg, L. & Lloyd, A. 2013. Swapping settings: Researching information literacy in workplace and in educational contexts. *Information Research*, 18(3).
- Montiel-Overall, P. 2005. Toward a theory of collaboration for teachers and librarians. *School Library Media Research*, 8.
- Ora-Hyytiäinen, E. 2010. Valtakunnallinen hanke lakisääteisen sähköisen potilaskirjaamisen opetuksen kehittämiseksi 2009–2010. Julkaisematon arviointiraportti.
- Pritchard, P.A. 2010. The embedded science librarian: Partner in curriculum design and delivery. *Journal of Library Administration*, 50(4), 373-396.
- Räisänen, M. 2008. Transformatiivisuuden säikeitä opettajapuheessa: Diskurssianalyysi opettajan yhteiskuntasuhteen rakentumisesta Opettaja-lehdessä. *Kasvatus*, 39(1), 6-19.